

MUSIQA MAKTABLARIDA MUSIQA NAZARIYASI DARSINING TARKIBIY QISMLARI VA ULARNING TUZILISHI.

Rasulova Homidabonu Nu'monxon qizi*Farg'ona Davlat Universiteti san'atshunoslik fakulteti Musiqa ta'limi yo'nalishi 1-bosqich magistranti.*

Annotatsiya *Mazkur maqolada musiqa maktablarida musiqa savodhonligi darsining tarkibiy qismlari va ularni tashkil qilish haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *musiqiy o'quv, ahloqiy- estetik ruh, badiiy g'oya, solfedjio, musiqiy savod, dirijorlik, ritmik mashq, musiqiy diktant.*

Абстракт *В данной статье говорится о компонентах урока музыкальной грамотности в музыкальных школах и их организации.*

Ключевые слова: *музыкальное воспитание, нравственно-эстетический дух, художественная идея, сольфеджио, музыкальная грамотность, дирижирование, ритмические упражнения, музыкальный диктант.*

Abstract *This article talks about the components of a musical literacy lesson in music schools and their organization.*

Key words: *musical education, moral and aesthetic spirit, artistic idea, solfeggio, musical literacy, conducting, rhythmic exercises, musical dictation.*

“Har qanday jamiyatning kelajagi yoshlar ekan, kelajagi buyuk davlatni barpo etilishi, ulami qanday tarbiya olishiga Bog'liq. Chunki ma'naviy jihatdan qudratli davlat, ijtimoiy jihatdan kuchli bo'ladi” !. deb takitlaydi o'z asarlarida yurtboshimiz I.A.Karimov.⁹

Musiqa madaniy hayotimizda keng o'rin tutgan, inson shaxsiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadigan san'at turidir. Har bir insonni ma'naviy shakllanishida oilani, maktabni, jamiyatni ahamiyati katta. Chunki insonni insoniylik xususiyatlari jamiyatda tarkib topadi. Yosh avlodni kamolot sari yetaklashda tarbiyani ko'plab omillari qatori musiqa tarbiyasi alohida o'rin tutadi. Musiqa tarbiyasi nafas tarbiyasining asosiy va murakkab qirralaridan biri bo'lib, insonni atrofdagi go'zal narsalarni to'g'ri idrok etishga va qadrlashga o'rgatadi.

Musiqa inson ruhiyatiga kuchli ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'lib, uni nafas olamiga olib kirish va axloqiy g'oyaviy tarbiyalashni muhim vositasidir. Musiqa insonni yuksak did bilan qurollantiradi va unga ma'naviy ozuqa beradi.

Maktabda musiqa o'qitishning asosiy maqsadi o'quvchilarda musiqa madaniyatini shakllantirish ulami zamon talabiga javob bera oladigan barkamol inson qilib voyaga yetkazish. Maktabda musiqa darslarini o'qitishning asosiy vazifaiari quyidagtlardan iborat:

⁹ I.A. Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T-2008 y.

- o'quvchilarni musiqa san'atiga bo'lgan qiziqishi va mehr-muhabbatini oshirish;
- musiqiy faoliyatlar jarayonida o'quvchilarni musiqiy qobiliyatlari musiqiy o'quvi, ovozi, diqqat-e'tibori va ijodkorlik his-tuyg'ularini o'stirish;
- musiqiy asarini badiiy-g'oyaviy mazmuni vositasida axloqiy estetik ruhda tarbiyalash;
- musiqa darslarida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish, mehnatga muhabbat, Vatanga muhabbat, kattalarga hurmat tuyg'ularini shakllantirish.

Mazkur maqsad va vazifalarni amalga oshirish o'qituvchining kasbiy va pedagogik mahoratlariga bog'liq. Har qanday san'atkor ham, maktabda musiqa madaniyati darslarini olib borolmaydi. Buning uchun musiqa o'qituvchisi pedagogika, psixologiya, bo'liq fiziologiyasi, musiqa o'qitish va metodikasi hamda o'z musiqiy kasbiy fanlarini puxta o'zlashtirgan bo'lishi kerak.

Musiqa maktablarida musiqa nazariyasi o'qituvchining roli katta bo'lib, u orqali o'quvchi yoshlarga musiqaning asosiy tarkiblari, tamoyillari, qonun va qoidalari o'rgatiladi.

Musiqa savodxonligi darslari musiqa maktablarida « Solfedjio» darsi bo'lib tushuntiriladi. Solfedjio darsida o'quvchilar notalar yozish, ularning qonun qoidalari, notaga qarab to'g'ri kuylash, dirijyorlik qilish, diktant yozish bilan mashg'ul bo'ladi.

Solfedjio darsining tarkibiy qismlari:

- Musiqa savodxonligi- bunda o'quvchilarga musiqa nazariyasi bo'yicha ma'lumotlar beriladi. Nota tushunchasi, pauzaning tarifi, intervallar, dinamik belgilar, alteratsiya belgilari, umumiy qilib aytganda musiqaning xar bir elementlarining qonun qoidalari va ularning ta'rifi o'qitiladi.

- Solfedjio kuylash- bunda o'quvchilar ovoz sozlash mashqlari bajaroshadi va eng asosiysi notaga qarab kuylash, mashqning sanog'ini va tonalligini aniqlash. Kuylash bilan bir qatorda dirijyorlik qilishni ham o'rganishadi. Kuylab bo'lgandan so'ng mashqni yozish jarayonida o'quvchilarning nota yozuvi ham shakillanib boradi.

- Diktant yozish- diktant yozishning ritmik, musiqiy turlari mavjud bo'lib har ikkalasida ham o'quvchilarning ritmni his qilish, notalarni eshitib balandligini aniqlash, ularning o'lchovlarini topa olish kabi qobiliyatlari shakllantiriladi.

Solfedjio darsi yuqorida sanab o'tilgan qismlardan tashkil etilgan bo'lib, ularning har biri musiqa savodida o'rganilgan mavzu asosida tashkillanadi. Misol uchun intervallar mavzusi haqida gaplashilgan bo'linsa, intervallarni mustaqil tuzish topshirig'i beriladi, so'ng tuzilgan topshiriq individual tarzda fortepianoda chalinib kuylab tekshiriladi. Kuylash mashqlari ham intervallar mavzusi asosida tanlanadi. Shu sababdan o'rganilgan mavzu har tomonlama mustahkam yodda qoladi va cholg'u ijrochiligiga kirilganda o'qituvchi bilan asar ijro etishdagi kamchiliklar qisman bartaraf etiladi.

Maqolada aytib o'tilganidek, mening nazarimda musiqa nazariyasi ya'ni solfedjio darslariga kirish orqali o'quvchilar o'z ijro mahoratlarini yanada oshirishlari, va kelajakda bastakorlik bilan ham shug'illanishlarida ilk poydevor bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. I.A. Karimov. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch». T-2008 y.
2. «Musiqa o'qitish metodikasi nazariyasi va repertuari» G.M.Sharipova, D.F.Asamova, Z.L.Xodjayeva. Toshkent-2014.
3. Musiqa elementar nazariyasi va Garmoniyasi. Toshkent-2017.
4. 4. «MUSIQA SAVODI METODIKASI VA RITMIKA.» Nafisa Yusupova. Toshkent-2010.

ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА:

1. И.А. Каримов. «Высокая духовность – непобедимая сила». Т-2008.
2. «Теория и репертуар методики преподавания музыки» Шарипова Г.М., Асамова Д.Ф., Ходжаева З.Л. Ташкент-2014.
3. Элементарная теория музыки и гармонии. Ташкент-2017.
4. 4. «МЕТОДИКА МУЗЫКАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ И РИТМИКА». Нафиса Юсупова. Ташкент-2010.

REFERENCES:

1. I.A. Karimov. “High spirituality is an invincible force.” T-2008.
2. “Theory and repertoire of music teaching methods” Sharipova G.M., Asamova D.F., Khodzhaeva Z.L. Tashkent-2014.
3. Elementary theory of music and harmony. Tashkent-2017.
4. 4. “METHODOLOGY OF MUSICAL LITERACY AND RHYTHMIC”. Nafisa Yusupova. Tashkent-2010.